

Dr. Berki Imre

A TŰZOLTÓSÁG SZEREPE A HÁBORÚS BOMBÁZÁSOK IDEJÉN II.

Absztrakt

A tűzoltók, mint mindig, hivatásukhoz és esküjükhöz híven mentették az emberi életet, az anyagi javakat. Mi vezetett oda, hogy egy új veszélyforrás, a bombák okozta pusztítás ellen kellett felvenni a küzdelmet? A II. világháború hazai zárófejezetében végzett légoltalmi munkák erőfeszítései és eredményei mutatják a küzdelem eredményeit és a harcok következményeit.

Kulcsszavak: háború, tűzoltók, bombák, Budapest ostroma, következmények

THE ROLE OF FIREFIGHTERS DURING AIR RAIDS II.

Abstract

Firefighters –staying true to their oath –have and had been always saving human lives and material goods. What led to the fight against the destruction of bombs, a new source of danger?

The efforts and results of air defense in the final chapter of World War II show the results of the struggle and the consequences of the fighting.

Keywords: war, firefighters, bombs, siege of Budapest, consequences

7. A NÉMET MEGSZÁLLÁS KÖVETKEZMÉNYEI

A német megszállás utáni politikai helyzet elsősorban a tisztikar összetételében eredményezett változásokat. Elsőként Teasdale Otto másodfőparancsnokot, mint nem megbízható vezetőt távolították el, felszólították, hogy kérje nyugdíjazását. A felszólításnak több társával együtt eleget tett.

8. FRANTIC-HADMŰVELET

1944 június 2-a és szeptember 19-e között indult meg egy teljesen újfajta légi offenzíva, a Frantic-hadművelet, melynek célja a magyarországi ipari potenciál és főként a vasúthálózat teljes megsemmisítése volt oly módon, hogy az Olaszországból felszálló angolszász bombázók a Szovjetunióban feltankolva üzemanyaggal és bombákkal „ingajaratban” bombázták az ország egész területét. A hadműveletben a 15. amerikai légihadsereg mellett részt vett a 8. amerikai légihadsereg is.

Ez a légi roham teljesítőképessége határára sodorta a magyar légtér védelmét ellátó német-magyar légvédelmi tüzér, és vadászrepülő-egységeket. Érdekesség, hogy a hét „ingázásból” álló offenzívában nem kizárólag magyarországi célpontok szerepeltek. 1944. szeptember 18-án például Varsó volt a célpont, ahol 1250 ejtőernyős segélycsomagot dobtak le a felkelőknek, melyből körülbelül 250 darab ért földet a felkelők által ellenőrzött területen. A FRANTIC-hadműveletet végül a veszteségek, és a logisztikai nehézségek miatt felfüggesztették.

A FRANTIC-hadművelet megindulásával igen komolyan megszorodtak a légoltalmi szolgálatot ellátó közegek feladatai. Ebben oroszánrészt „vállaltak” a romeltakarításra vezényelt munkaszolgálatosok.

Ebből a beszámolóból is leszűrhető, milyen értelmetlen és mégis kitartó makacssággal dolgoztak a Légoltalmi Liga részei, valamint a honvédség kijelölt egységei

(munkaszolgálatosok, tűzszerészek, figyelő-riasztószolgálatosok és természetesen a vadászpilóták) főleg Budapesten a lehenгерlő angol-amerikai légierő ellenében a védtelen polgárok, és a háborús időkben létfontosságú ipartelepek védelmében.

1944. szeptember 18-án 2 db 250 kg-os bomba taláta el a Kun utcai laktanyát. Az egyik a szertár fölötti részt, a másik a parancsnoki irodát és a múzeumot semmisítette meg.

Októberben több belövés és újabb bombatámadás is érte az épületet, akkor a ruharaktár, a fotó- és a vegyi labor semmisült meg. A tűzoltóság épületeinek és mintegy 100 millió forint értékű szereinek és felszereléseinek 80 %-a elveszett, illetve elpusztult.

1944 októberében az angolszász bombázások ritkultak, a Szövetségesek várták a magyar kormány kiugrását, melyről félhivatalos és titkos csatornákon már értesültek. A kiugrási kísérlet meghiúsulása után azonban a légiháború újult erővel lángolt fel Magyarország felett.

9. NYILAS HATALOMÁTVÉTEL

A szervezet 1944. október 15-ével a nyilas hatalomátvétellel gyakorlatilag széthullott. Az addig jól összefogott, hatékonyan működő magyar légoltalom központi irányítás nélkül maradt, csupán a helyi légoltalmi vezetőségek tudtak beavatkozni egyes helyeken.

1944. október 15-én dr. vitéz Kiss Lajos országos tűzrendészeti felügyelőt és tűzoltófőparancsnokot fegyverrel eltávolították tisztéből. Helyébe budapesti tűzoltófőparancsnoknak dr. Benedek Mihályt nevezték ki.

1944. október 29-én megindult a Budapest elleni szovjet támadás és ezzel párhuzamosan a fővárosi tűzoltóság nyugatra telepítése. A tűzoltóság és a tűzoltószerek fokozatos nyugatra menekítése a nyilas kormány honvédelmi miniszterének rendelete alapján indult el. A rendelet értelmében az összes tűzoltószerek vontatóikkal, valamint a tűzoltó tartalék anyag és a mozgó javítóműhely felszerelése elszállításra került. Kivételt képeztek a létrakocsik, a kézi vontatású szerek, a 800 perc/liternél kisebb teljesítményű motorfecskendők, valamint a lófogatú, nem korszerű tűzoltószerek. Rendelkezett továbbá arról, hogy a műszaki mentőszolgálat, az egészségügyi, gázfelderítő és gázmentesítő szolgálat egyéb gépkocsi anyag, személyi felszerelés, ruházat, bakancsok és csizmák, a megelőző szolgálat és vezetés szakanyaga elszállításra kerüljön, sőt a teljes üzemanyagkészlet elszállítását is elrendelte. Előírta, hogy a hivatásos tűzoltókból és az erre önként jelentkező légoltalmi szolgálatosokból legalább annyi személy köteles eltávozni, amennyi a tűzoltószerek mozgatásához és kezeléséhez elegendő. Budapest tűzoltószerszállományának 85%-át 1944. december 7-től nyugatra vitték. „A kitelepített tűzoltók és szereik a Dunántúlon zsúfolódtak össze és a budapestiekkel együtt a front közeledtére elhagyták az országot”. Az itthon maradt hivatásos tűzoltók és légoltalmi szolgálatosok minden esetben életük kockáztatásával igyekeztek szolgálati kötelességüknek eleget tenni.

A budapesti tűzoltó egységek előbb Sopronba, Kőszegre, Szombathelyre és Mihályiba települtek, majd a front közeledtével elhagyták az országot.

A kitelepítést irányítók fanatizmusát mutatja például vitéz Sándor József volt budapesti tűzoltó főfelügyelő, hadműveleti kormánybiztosi megbízott rendelkezése a Szombathelyen összegyűlt tűzoltóságokhoz.

„Felhívom a tűzoltóság és légoltalmi század tiszti, altiszti és legénységi állományú egyéneit, hogy szolgálatukat mindenkor a legkifogástalanabbul s a Hungárista állameszme céljainak szem előtt tartásával a legodaadóbban teljesítsék, mert ezt mind az eszme, mind pedig a haza érdeke megköveteli. A parancsok, valamint a szolgálati rend betartását és a magánélet kifogástalanságát a legszigorúbban megkövetelem. A legkisebb fegyelmezetlenséget a legnagyobb szigorral fogom megtorolni.” Rendelkezéseit e szavakkal fejezte be: *„Kitartás! Éljen Szálasi”*

A kitelepítéseket az állomány nem egyszer ellenségesen fogadta, esetenként megtagadta. Ezért az országos tűzvédelmi felügyelő indokoltnak látta kiadni parancsát „*A tűzoltóság hadrendje*” tárgyában. Ebben tudatosította, hogy a tűzoltóságokhoz beosztott személyzetet hadiszolgálatban állónak kell tekinteni.

A szakmai iránymutatást ellátó társadalmi szervezet, az Országos Tűzoltó Szövetség 1944 őszén már semmiféle tevékenységet nem fejtett ki, egyetlen munka az iratok csomagolása és a szövetség kitelepítésének lebonyolítása volt. Az iratokat a főparancsnok először Mihályiba majd Németországba szállította és Ganghoffen bajorországi községben a teljes irattárat megsemmisítették.

10. BUDAPEST OSTROMA

1944. december 24-én Budapest körülvételével megindult ostrom során kifejtett fokozódó repülőtémadások és tüzérségi tevékenység miatt a védelem lehetetlen feladatnak bizonyult. A nyilas kormány tervbe vette a tűzoltóságok államosítását is, a tervezet kidolgozásával Dr. Topor Györgyöt bízta meg, akinek munkája „*A tűzoltóság államosítása*” címmel 1944 év végén megjelent. A szerek, felszerelések kitelepítése után a fővárosban maradt tűzoltók csak

nagy nehézségek árán tudták teljesíteni feladataikat. December végétől a tűzoltás szinte lehetetlen vállalkozás volt.

Ekkor Budapestnek már csak 3 db gépjárműfecskendője,

- 1 db Daimler tolólétrája (1914-s beszerzésű),
- 1db mentőszer kocsija és
- 13 db 800l/perces kismotor fecskendője maradt az egész város védelmére.

A szovjet csapatok folyamatosan foglalták el a tűzoltó laktanyákat, fogságba esett

- 131 hivatásos és
- 436 légós tűzoltó.

A harcok alatt meghalt

- 16 hivatásos és
- 45 légós tűzoltó, és
- megsebesült összesen 58 fő.

A tűzoltóság és az addig jól működő légoltalmi szervezet gyakorlatilag felmorzsolódott. Akik helyükön maradtak, utasítást, parancsot senkitől nem kaptak, és minden központi összeköttetés megszakadt. Szállították a betegeket, temették az emberi és állati hullák tömegeit, vezetékes víz híján feltárták a kutakat, s amíg üzemanyaguk volt, vizet szolgáltatottak a kórházaknak és a lakosságnak.

Egyes források szerint a tűzoltóság nyilas tagjai az un. Vannay rohamzászlóaljban vettek részt az utcai harcokban. Érdekes jelenség, hogy amíg a légoltalmi tűzoltók között voltak olyan nyilas pártszolgálatosok, akiket a háború után felelősségre is vontak tetteikért, ugyanakkor több akkor üldözött magyar állampolgár is teljesített szolgálatot a szervezetben, s így élték túl a háborút.

Az ostrom 1945. február 13-áig tartott, és az európai hadszíntér egyik legvéresebb városostromaként vonult be a történelembe.

11. A BOMBÁZÁSOK KÖVETKEZMÉNYEI

Háborús áldozatok A II. világháború súlyos emberi és anyagi veszteségekkel járt nemcsak a tűzoltóságra, de a légtalomra nézve is.

Az utolsó bombatámadás Szombathelyre csapott le 1945. március 26-27-én. A II. világháború során összesen 1024 magyar települést bombáztak legalább egyszer az amerikai, brit vagy szovjet gépek. Az amerikaiak és britek

- Budapestet 37-szer,
- Győrt 21-szer,
- Szombathelyet 16-szor,
- Szolnokot 13-szor,
- Debrecent és Szegedet 9-9-szer szőnyegbombázták.

Ez az akkori Magyarország településeinek kicsivel több, mint az egyharmadát jelenti. A 15. és 8. amerikai légihadsereg bombázói 26 422 tonna bombát dobtak le Magyarországi célokra a háború során. A bombázásokban meghalt civil áldozatok száma 16 000 és 20 000 között lehet, ebből egy 1946-os becslés szerint körülbelül 3000 fő Budapesten halt meg.

Ez, a kiterjedt légi hadjárat méreteit és a ledobott bombamennyiséget ismerve meglepően alacsony szám egyetlen tényezőnek köszönhető: a honi légvédelem és a légoltalom európai színvonalon is magas (a hasonló brit és német szervezetekkel vetekedő) színvonalú megszervezésének, így nem utolsó sorban a Légoltalmi Liga tagjainak felvilágosító, és tevőleges munkájának, valamint a polgári lakosság érett viselkedésének, melyet sikerült a légoltalom létfontosságú ügyének megnyerni. A légoltalmi szolgálat 1945. április 15-ig tartott, de a tűzoltó tűzszerészek tovább folytatták munkájukat. 1944. június 21-től 1946. október 1-ig 130 ezer különböző robbanótestet hatástalanítottak.

Dr. Berki Imre igazgató

Katasztrófavédelem Központi Múzeuma

<https://orcid.org/0000-0001-8144-4751>

kok.muzeum@katved.gov.hu